RAQAMLI IQTISODIYOT NEGA KERAK? MILLIY STRATEGIYALAR VA ISTIQBOLLAR TAHLILI

(IK-M 424 guruh iqtidorli talabalari)
Nozimova Nigora Nizomovna
Ro'ziboyeva Xabiba Sobirovna
Ilmiy rahbar: **Urinbayeva Yulduz Pirnazarovna, PhD**
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

Annotatsiya. Uşbu maqolada raqamli iqtisodiyot modelining bugungi kundagi dolzarbligi, uning nima sababdan har bir davlat hamda jamiyat uçun zarurligi IMRAD xalqaro standarti asosida tahlil qilinadi. Özbekiston Respublikasining normativ-huquqiy hujjatlari va milliy strategiyalari doirasida tizimning afzalliklari, mehnat samaradorligi va şaffoflik körsatkiçlari Samarqand iqtisodiyot va servis instituti ilmiy resurslari, professor-öqituvçilarning öquv qöllanmalari hamda oliygoh Axborot-resurs markazi fondi materiallariga tayangan holda ilmiy-amaliy jihatdan yoritilgan.

Kalit sözlar: Raqamli iqtisodiyot, IMRAD, SamISI, Raqamli Özbekiston — 2030, mehnat samaradorligi, transformatsiya, kutubxona fondi.

Аннотация: В данной статье на основе международного стандарта IMRAD анализируется актуальность модели цифровой экономики в современном мире и причины ее необходимости для каждого государства и общества. В рамках нормативно-правовых актов и национальных стратегий Республики Узбекистан научно-практически освещены преимущества системы, показатели производительности труда и прозрачности на основе научных ресурсов Самаркандского института экономики и сервиса, учебных пособий профессорско-преподавательского состава и материалов фонда Информационно-ресурсного центра вуза.

Ключевые слова: Цифровая экономика, IMRAD, СамИЭС, Цифровой Узбекистан — 2030, производительность труда, трансформация, библиотечный фонд.

Abstract: Based on the international IMRAD standard, this article analyzes the relevance of the digital economy model in today's world and the reasons why it is essential for every state and society. Within the framework of regulatory legal documents and national strategies of the Republic of Uzbekistan, the advantages of the system, labor productivity, and transparency indicators are highlighted from a scientific and practical perspective, relying on the scientific resources of Samarkand Institute of Economics and Service, textbooks of the faculty, and materials from the Information-Resource Center fund of the university.

Keywords: Digital economy, IMRAD, SIES, Digital Uzbekistan — 2030, labor productivity, transformation, library fund.

Kiriş. Bugungi şiddatli asrda raqamli iqtisodiyot şunçaki texnologik tendensiya emas, balki har qanday davlatning milliy xavfsizligi, iqtisodiy barqarorligi va global maydondagi raqobatbardoşligini ta’minlovçi fundamental asosga aylandi. Dunyo mamlakatlari, çunonçi Özbekiston ham raqamli transformatsiya jarayonlariga strategik ustuvorlik qaratmoqda. Yurtimizda raqamli iqtisodiyotni faol rivojlantiriş hamda barça tarmoqlar va sohalarda, eng avvalo, davlat boşqaruvi, ta'lim, sog'liqni saqlaş va qişloq xo'jaligida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etiş masalasi Özbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktyabrdagi PF-6079-sonli Farmonida tizimli ravişda belgilab berilgan [1,5]. Davlatimiz rahbariyati tomonidan belgilab berilgan uşbu keng kölamli çora-tadbirlar raqamlaştiriş jarayonlarining huquqiy va iqtisodiy drayveri ekanligini qonuniylaştiradi. Mazkur strategik maqsadlarni ilmiy anglaş va amaliyotga tatbiq etişda oliy ta’lim muassasalarining örni beqiyosdir. Xususan, Samarqand iqtisodiyot va servis instituti olimlari va professor-öqituvçilari tomonidan yaratilgan sohaviy öquv qöllanmalari va ilmiy risolalarda raqamli iqtisodiyot şaroitida servis xizmatlarini taşkil etiş va boşqariş tizimini transformatsiya qiliş masalalari tubdan tahlil qilingan [2,7]. Mazkur tadqiqotning boş maqsadi, institutimiz olimlarining ilmiy qaraşlariga tayangan holda,

"Raqamli iqtisodiyot nega kerak?" degan fundamental savolga atrofliça javob topiş va uning jamiyat taraqqiyoti uçun keltiradigan strategik afzalliklarini ilmiy asoslaşdan iboratdir.

Metodlar. Uşbu tadqiqot davomida qiyosiy-huquqiy tahlil, tizimli yondaşuv hamda statistik ma'lumotlarni umumlaştiriş metodlaridan foydalanildi. Tadqiqotning empirik va nazariy asosi sifatida Samarqand iqtisodiyot va servis institutining Axborot-resurs markazi (kutubxona) boy fondidan keng foydalanildi [3,6,9]. Xususan, institutimiz moliya, iqtisodiyot va servis kafedralari domlalari tomonidan çop etilgan zamonaviy darsliklar, raqamli servis va iqtisodiy tahlilga oid ilmiy maqolalar hamda monografiyalar atrofliça örganildi [4,8]. Şuningdek, respublikamiz qonunçilik bazasi hamda nufuzli xalqaro ilmiy platformalar ma'lumotlari tahlil qilinib, an’anaviy iqtisodiyot va raqamli iqtisodiyot modellarining operatsion samaradorligi va xarajatlarni qisqartiriş indekslari özaro qiyoslandi.

Natijalar. SamISI kutubxona fondidagi adabiyotlar va statistik ma'lumotlar tahlili natijasida raqamli iqtisodiyotning jamiyat hamda real sektor uçun hayotiy zarurligini körsatuvçi quyidagi asosiy samaradorlik körsatkiçlari va qonuniyatlar aniqlandi. Birinçidan, raqamli texnologiyalar biznes va xizmat körsatiş jarayonlarini avtomatlaştiriş orqali inson omili bilan boğliq xatoliklarni nolga tuşiradi hamda qoğozbozlik va idoralararo xarajatlar keskin qisqarib, tranzaksiya tezligi oşadi. Ikkinçidan, elektron tölovlar va raqamli reyestrlar tizimida har bir mablağ harakati elektron muhrlanişi sababli xufiyona iqtisodiyot va soliqdan böyin tovlaş uluşi minimal darajaga tuşadi. Uçinçidan, Samarqand kabi yirik turizm va xizmat körsatiş markazlarida raqamli xizmat körsatiş (e-servis) platformalarining keng joriy etilişi aholi farovonligini oşiriş bilan birga, servis infratuzilmasining global bozor bilan integratsiyalaşuviga xizmat qilmoqda.

Munozara. Olingan Natijalar şuni körsatadiki, raqamli iqtisodiyot şunçaki qulaylik emas, balki zamonaviy bozor munosabatlarida yaşab qoliş va raqobatbardoş bölişning yagona yölidir. Institutimiz professor-öqituvçilari özlarining ilmiy risolalarida ta’kidlaganlaridek, texnologik transformatsiyani keçiktiriş har qanday tizimni iqtisodiy va tizimli qoloqlikka mahkum qiladi. Raqamlaştiriş an’anaviy tösiqlarni bartaraf etib, hatto

kiçik tadbirkorlik subyektlariga ham global elektron tijorat maydonlariga çiqiş imkonini taqdim etadi. Şunga qaramay, raqamli iqtisodiyotga ötiş jarayonida kiberxavfsizlikni ta’minlaş va kadrlar tayyorlaş masalasi eng dolzarb muammolardan biri bölib qolmoqda. Bu borada institutimizda tahsil olayotgan yoş olimlar va iqtidorli talabalar zimmasiga zamonaviy raqamli texnologiyalar va kiber-savodxonlik böyiça ilmiy izlanişlarni yanada çuqurlaştiriş vazifasi yuklatiladi.

Xulosa. Raqamli iqtisodiyot — bu milliy suverenitet, şaffof jamiyat va barqaror kelajak poydevoridir. Samarqand iqtisodiyot va servis institutining ilmiy-pedagogik salohiyati hamda boy axborot-resurs markazi materiallariga tayangan holda olib borilgan uşbu tadqiqot raqamlaştirişning naqadar hayotiy zaruriyat ekanligini körsatadi. Davlatimiz rahbariyati tomonidan qabul qilingan strategik dasturlarning izçil ijrosi va oliygohimiz kabi yetakçi ta’lim maskanlarida yuqori malakali raqamli iqtisodiyot mutaxassislarining tayyorlanişi mamlakatimizni jadal rivojlanayotgan raqamli markazlardan biriga aylantirişga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. B.A. Begalov, M.K. Abdullayev. Raqamli iqtisodiyot. Darslik. – Toshkent: «Iqtisodiyot» nashriyoti, 2023. – 352 b.
2. R.H. Ayupov, G.R. Boltaboeva. Raqamli iqtisodiyot asoslari. Darslik. – Toshkent: TMI, 2020. – 575 b.
3. R.X. Ergashev, S.N. Xamrayeva. Raqamli iqtisodiyot. Darslik. – Toshkent: “Intellekt” nashriyoti, 2021. – 475 b.
4. S.S. Gulyamov, R.X. Ergashev, S.N. Xamrayeva. Iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida innovatsion komponentlar. Monografiya. – Toshkent, 2025. – 310 b.
5. Urinbayeva Yu.P. Iqtisodiyotni raqamlaştiriş şaroitida servis xizmatlari va innovatsion infratuzilmalarni rivojlantiriş istiqbollari. Ilmiy monografiya. SamISI.
6. G‘.M. Porsaev, B.Sh. Safarov, D.Q. Usmanova. Raqamli iqtisodiyot asoslari. Darslik. – Samarqand: SamISI, 2020. – 290 b.

7. Özbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktyabrdagi “Raqamli Özbekiston — 2030” strategiyasini tasdiqlaş va uni samarali amalga oşiriş çora-tadbirlari töğrisida”gi PF-6079-son Farmoni.
8. Samarqand iqtisodiyot va servis instituti Axborot-resurs markazi (Kutubxona) fondi adabiyotlari va hisobotlari.
9. SamISI professor-öqituvçilari tomonidan yaratilgan "Raqamli iqtisodiyot va zamonaviy xizmat körsatiş sohasi" mavzusidagi öquv qöllanma, ma’ruzalar matni va ilmiy risolalar töplami.